Kurdistan Net
Digitally signed by Kurdistan Net
DN: cn=Kurdistan Net,
o=Kurdistan Net,
ou=www.kurdistannet.org, c=NL
Date: 2002.04.20 01:02:04 +01'00'

لیژنەی ئاشتی وبرایەتی لە سلێمانی*

سالّح محەممەد ئەمین

لەمێژە نەتەوەی کورد تالاّوی براکوژی دەچێژێو لێیبۆتە "مارەکەی شێخ هۆمەر"و لە گەردنی ئالاّوە، هەر بۆیە لەو بارەدا کە جەنگی کەنداوو ڕاپەڕین و کۆڕەو هێنایانە ئاراوە، خەڵکی کوردستانی باشوور، ئەوەندەی دڵیان بەو پێکەوە کارکردنەی لایەنە سیاسییەکانی ناو کوردستان خۆشبوو، بە "بەرەی کوردستانی"و بەوانەشیانەوە کە لە دەرەوەی بەرەدا بوون، لەوە زیاتر ترسی هەڵدانەوەی ئەو دەردە سامناکەیان لێنیشتبوو، بەپەرۆشیشەوە بەڕووی هۆکاری ژیانەوەی سڕەمارەکە دەبوونەوە، تاجارێکیدی لێیان زیندونەبێتەوەو، درێغیشیان لە سەرپانکردنەوەیدا نەدەکرد. سەرەتا کە چەند کرژیو پێکدادانێکی چەکدارانە لە نێوان پارتە سیاسییەکاندا بەرپابوو، کە هەمیشە یەکێك لە دوو هێزە سەرەکییەکەی کوردستان "پارتی دێموکراتی کوردستان"یان"یەکێتی نیشتمانی کوردستان" لایەنێکی بوون، دڵسۆزانی نەتەوە، تا بەر لەئاگرەکە بگرن و نەیەڵن بتەنێتەوەو تەڕو ووشك پێکەوە بسووتێنێ، دەکەوتنە نێوانیان و هەوڵی خۆیان دەخستەگەڕ. خۆ لەکاتی هەڵبژاردنە کەم وێنەکەی ساڵی ١٩٩٢دا، کە دەکرێ ئەمیش وەك کۆڕەوەکە بە ڕاپرسییەکی تری دژ بەڕژێمی ژینکوژی بەعس دابنرێ، خەڵکەکە بەپەرۆشییەکی واوە ڕێزیان بۆ گرتبوو، وەك بۆ دیاریکردنی چارەنووسیان بێت، ڕۆژنامەنووس و چاودێرە بیانییەکانی سەرسامکردبوو، کەسانێکی پەککەوتەی واش پێیان لە کەسوکاریان دادەگرت تا لەو دەنگدانەی یەکبینە خەونیان پێوە دەدی بێبەرینەبن، هەندێکیان دووکەس لەبن باڵیانداو بە چاوی پڕ لە فرمێسکی خۆشی و شادییەوە دەهێنرانە سەر سنووقی دەنگدان، کە سۆزی دۆست و دوژمنیان دەبزواند. هەر لەوکاتەدا دڵەڕاوکێ و ترسێکی زۆر خەڵکە مارانگازەکەی گرتبۆوە.. ئەوەندەی دڵسۆزان مشووری خەفەکردن و کەمکردنەوەی ناکۆکی نێوان دوو پارتە سەرەکییەکەیان بوو، دوژمنانی کوردی کلۆڵ، کە بێگومان کەمنین،

---

*لە ژمارە دووی زستانی ١٩٩٩ی ئەم گۆڤارەداو، بەبۆنەی یادی یۆبیلی زێڕینی بلاّوبوونەوەی "جاڕنامەی جیهانی مافی مرۆڤ" و، حەوتەمین ساڵەی دامەزراندنی "ڕێکخراوی مافی مرۆڤ لە کوردستان" دا، نووسینێکم بلاّوکردەوەو تیایدا بەڵێنم بە خوێنەری ئازیزی گۆڤارەکە دا، کە لە دەرفەتێکدا سەبارەت بە "لیژنەی ئاشتی وبرایەتی لە سلێمانی" بنووسم.

خەریکی زیندوکردنەوەو کای کۆن بەباکردنبوون، چونکە دۆست و دوژمن لەکارەساتی شەڕی نێوان دووهێزی هاوسەنگ گەیشتبوون.. سەرەتای ئایاری ١٩٩٤، جارێکی دی بە پەیدابوونەوەی ناکۆکی ئاواتی دوژمنان هاتە دیو ئەو شەڕە کاولکەرە هەڵگیرسا کە سەراپای کوردستانی گرتەوەو، ناوی شەڕی خۆکوژی لێنرا!

دامەزراندنی لیژنەی ئاشتی و براتەتی لە سلێمانی

دانیشتوانی کوردستان بە هەموو توێژو چینێکییەوە، جا لە ڕیزی پارتە سیاسیەکاندا بووبێتن یان سەربەخۆ، دەرکیان بەمەترسیو ناهەمواری ئاگرەکەکرد، بۆیە لە زۆرلاوە هەوڵدرا ڕێگە لەتەنینەوەی بگیرێ.. نیشتمانپەروەران و ڕۆشنبیران و دڵسۆزان و سەرجەم حیزبەکانی دی ناو کوردستان چاکی مەردانەیان لێهەڵکرد و بەیەکدەنگ بەڕووی شەڕدا وەستان، لەو پێناوەداو بۆ یەکخستنی هەوڵەکان چەندین کۆمەڵ هاتەکایەوە، یەکێك لەوانە "لیژنەی ئاشتی و برایەتی" بوو کە لە سلیمانی دامەزرێنرا. سەرەتا بە ئامادەبوونی ٤٠ – ٥٠ کەسێك چەند کۆبوونەوەیەك لە بارەگای "حیزبی شیوعی کوردستان" سازکرا، نوێنەرانی ئەو حیزبەو هەریەك لە: زەحمەتکێشانی کوردستان، سۆشیالیستی کوردستان، دێموکراسیخوازان، یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، فیدراسیۆنی کرێکاری و ڕێکخراوی مافی مرۆڤ لە کوردستان و بەدەیان کەسایەتی دڵسۆزو نیشیمانپەروەری سەربەخۆی گەلەکەمانی لەخۆگرتبوو. ڕۆژی ١٤/ئایاری ئەو ساڵە، ڕاگەیاندنێکیان بۆ جەماوەری خۆڕاگری گەلەکەمان بڵاوکردەوە، کە ئەمە دەقەکەیەتیڕاگەیاندنێ لە لیژنەی ئاشتی و برایەتییەوەبۆ جەماوەری میللەتە تێکۆشەرە خۆڕاگرەکەمان

> لەم بارودۆخە سەختەدا کە ئاگری شەڕی براکوژی نێوانی ی ن ك . پ د ك ی هەڵگیرساوەتە داوێنی میللەتەکەمان نابێ هیچ کەسێکی دڵسۆزو نیشتمانپەروەر لە ئاستی ئەم شەڕەدا، بەتایبەتی ئێمەی بەتەنگەوەهاتووی چارەنووسی میللەتەکەمان، دەستەوەسان بوەستێ، چونکە زیانی ئەم شەڕە سەرجەمی هاووڵاتیان دەگرێتەوەو دەستکەوتەگرنگەکانی میللەت دەکەوێتە مەترسی لەناوچوون.
>
> ئێمەی ڕۆشنبیران و ئەدیبان و پیاوانی ئاین و یاساناسان و پزیشکان و سیاسییەکان و کاسبکاران و سەرجەمی نیشتماد

پەروەران، بۆدانانی سنووریٚ بۆ ئەم شەڕە کوشندەیە، ڕیٚکەوتین لەسەر پیٚکهیٚنانی لیژنەیەك بەناوی (لیژنەی ئاشتی و برایەتی) تا بەهەموو تونامان تیٚبکۆشین بۆ گەڕاندنەوەی باری ئاسایی و ئاشتی و برایەتی بۆ وڵاتەکەمان، تا زیٚتر کارلەکار نەترازاوە.

بەم بۆنەیەوە داوا لە هەموو هاووڵاتی‌یەك دەکەین دەستی یارمەتیمان بۆ دریٚژبکات و لە هیچ کرداریٚکی بەسوود دریٚغی نەکات بەمەبەستی ڕاوەستاندنی ئەم شەڕەو پاراستنی حکومەتە ساواکەمان لەمەترسی داڕمان ولەکیس چوونی ئەو دەسکەوتانەی کە بە خەبات و قوربانی دەیان ساڵ و بەفرمیٚسك و کاولکاری بە دەست هیٚنراوە.

با بەرگری لە ئەزموونی دیٚموکراسی بکەین،

با شەکاوەبیٚ ئاڵای ئاشتی و دیٚموکراسی و ئازادی و برایەتی لە کوردستاندا.

١٩٩٤/٥/١٤ سلیٚمانی

لیژنەی ئاشتی و برایەتی

سەعات دەونیوی سەرلەبەیانی ڕۆژی پیٚنج شەممەی ١٩٩٤/٥/١٩ بەمەبەستی هەڵبژاردنی دەستەیەکی بەڕیٚوەبەر، بە ئامادەبوونی ٣٥ ئەندام کۆبوونەوەیەکی گشتی لە مەڵبەندی یەکی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان کرا. سەرەتا مامۆستا "بەهادین نووری" بەرپرسی دیٚموکراسیخوازان، بەچەند ووشەیەك مەبەستی کۆبوونەوەکەی ڕاگەیاندو ئەمجا سەبارەت بە هەڵبژاردنی دەستەیەکی بەڕیٚوەبەری لیژنەکە، وای پیٚشنیارکرد لایەنەکان خۆیان نویٚنەر دیاریبکەن و بە هەڵبژاردن نەبیٚ، واشی پیٚباشبوو کە ڕیٚکخراوی مافی مرۆڤ بەلایەن دانەنریٚ، هەر ئەندامیٚکی خۆی پاڵاوت و دەنگی پیٚدرا ڕیٚکخراوەکە بیکاتە نویٚنەری خۆی. کاك "سەفوەت رشید سدقی" پاریٚزەر لەوەڵامی ئەو قسەیەدا ڕای خۆی واڕاگەیاند، کە پیٚویستە ڕیٚکخراوەکە لایەن بیٚت، پیٚشنیاریشیکرد کە بارەگای مافی مرۆڤ بکریٚتە شویٚنی هەمیشەیی دەستەی بەڕیٚوەبەری لیژنەکە. پیٚشنیارەکەی کاك سەفوەت بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا. بەدوایدا باری ئەو ڕۆژگارەو چۆنیٚتی هەوڵی لیژنەکە، بەدوورودریٚژی لیٚدوانی لەبارەوە کرا. پاشان حەوت لایەنەکە بەمجۆرەی خوارەوە نویٚنەری خۆیان دیاریکرد: "حەمەشوان ڕەسوڵ" نویٚنەری حیزبی‌شیوعی کوردستان. "بەهمەن حسیٚن"

نوێنەری حیزبی زەحمەتکێشان. "تایەر رەئووف باباعەلی" نوێنەری حیزبی سۆشیالیست. "عومەر ئەحمەد بەرزنجی" نوێنەری یەکگرتووی ئیسلامی. "قادر میرزاکەریم" نوێنەری بزووتنەوەی دێموکراسیخوازان. سەمەد محەممەد ئەمین" نوێنەری فدراسیۆنی کرێکاران. "ساڵح محەممەد ئەمین" نوێنەری ڕێکخراوی مافی مرۆڤ لە کوردستان. هەشت ئەندامی سەربەخۆش لەوانەی کە خۆیان پاڵاوت، بە دەنگدانی نهێنی و بەمجۆرەی خوارەوە هەڵبژێردران: "فاتمە ئەحمەد عوسمان" ٣٢ دەنگ "تەها بابان" ٣٢ دەنگ "فاروق مستەفا رسول" ٣١ دەنگ "دوکتۆر فوئاد بابان" ٣٠ دەنگ "دوکتۆر سەلاح عەلیڕەشە" ٢٧ دەنگ مامۆستای خوالێخۆشبوو "محەممەد ئەمین حەسەن" ٢٥ دەنگ "شێخ مەحموود شێخ کاوە حەفید" ٢٢ دەنگ "سەفوەت رەشید سدقی" ٢١ دەنگ.. پانزە ئەندامەکەی دەستەی بەڕێوەبەریش، سەعات ٧ی ئێوارە لە بارەگای ڕێکخراوی مافی مرۆڤ کۆبوونەوەو لەناو خۆیاندا، بە ڕێگەی دەنگدانی نهێنی مەکتەبێکی سێ ئەندامیان هەڵبژارد، کە بریتیبوون لە "ساڵح محەممەد ئەمین" ١٥ دەنگ "فاروق مستەفا رسول" ١٣دەنگ "محەممەد ئەمین حەسەن" ٨ دەنگ..

هەوڵەکانی لیژنەکە:

لیژنەکە لە یەکەم ڕۆژی دامەزراندنییەوە زۆر بەجدی و بەپێی بەرنامە کەوتە بەجێهێنانی کارەکەی، کە لە سەردانی لێپرسراوانی هەردوولایەنی شەڕو هەوڵدان بۆ تەسککردنەوەی ئەو کەلێنەی لە ئەنجامی ماوەی شەڕەکەدا کەوتبووە نێوان دوو حیزبە شەرکەرەکەوەو پەنابردنە بەر جەماوەرو نارەزایی دەربڕین و کۆڕبەستن و ڕاگەیاندن و پێشنیارو ئامادەکردنی پرۆژە بۆ چارەسەرکردنی قەیرانەکە خۆی دەبینییەوە، نەك وەك ئەو دوولایەنە داوایان لێدەکردو پێشیان لێدادەگرت کە ببێتە حەکەم و بگەڕێ بەدوای ڕاستییەکانداو حوکم بداتٍ، بەوەش دەیانخستە خانەی یەکێك لە دوو حیزبەکەوەو ڕۆڵی خۆی لەدەستدەدا.. ئەمەی لای خوارەوە کورتەیەکی چالاکییەکانێتی:

یەکەم: سەردانەکان

ڕۆژی ١٩٩٤/٥/١٥، کۆمەڵێکی بیست سی کەسی لە ئەندامانی لیژنە، سەردانی هەر یەك لە: مەڵبەندی ڕێکخستنی سلێمانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان و بەڕێز پارێزگاری ئەوکاتەی سلێمانیان کرد، تا نارەزایی خۆیان بەرامبەر شەڕو پێشێلکردنەکانی دەربڕن و

داوای هێورکردنەوەی بارە ئاڵۆزەکەیان لێبکەن. لەلای پارێزگار، پێ لەسەر ئەوە داگیرا کە: پێویستە لێپرسراوانی حکومەت وەك ئەندامی حیزبێك ڕەفتار نەکەن و بەرژەوەندی هەموو دانیشتوان ڕەچاوبکەن، نەهێڵن کەس لەسەر بیروڕای جیاواز بگیرێت، ڕێنەدرێ بەبێپرسی دادگا ماڵان بپشکنرێ بەیەکچاو مامەڵەی یاسایی لەگەڵ هەمواندا بکرێ..

سەعات حەوت ونیوی ئێوارەی هەمان ڕۆژ کۆبوونەوەیەکی فراوان لە بارەگای "لیژنەی سلێمانی ڕێکخراوی مافی مرۆڤ لە کوردستان" سازکراو، بە تێروتەسەلی باسی دانانی بەرنامەیەکی کۆك کراو لەسەر بینینی لایەنی دووەم ڕێککەوتن، تا دەنگی ناڕزایی هاووڵاتیان بەوانیش بگەیەنرێ. ڕۆژی دواتر ٩٤/٥/١٦ شادێکی ٢٣ ئەندامی بەرەو شاری هەولێر بوونەوە. سەردانی هەریەك لە: لقی دووی پارتی دێموکراتی کوردستان/یەکگرتوو، مەکتەبی سیاسی یەکێتی نیشتمانی کوردستان و پارتی دێموکراتی کوردستان/یەکگرتوو، بەڕێز دوکتۆر ئەحمەد چەلەبی سەرۆکی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی کۆنگرەی نیشتمانی یەکگرتووی عێراقیانکردو باری سەرنجی خۆیانیان سەبارت بە شەڕەکە لەگەڵدا باسکردن.

٥/١٧/ شادەکە سەردانی بارەگای مەکتەبی سیاسی حیزبی شیوعی کوردستانیکرد. پاشنیوەڕۆی هەمان ڕۆژ لە بارەگای مەکتەبی سیاسی پارتی دێموکراتی کوردستان/یەکگرتوو لە سەلاحەدین چاوی بە بەڕێز مەسعود بەرزانی کەوت و دەنگی خۆی خستە پاڵ هەموو ئەودەنگانەی بەڕووی شەڕدا دەچوونەوە.

٥/٢٧ هەوڵدرا ئەو کۆمەڵانەی دژ بە شەڕ دامەزرابوون لەگەڵ یەکتریدا هاو ئاهەنگبن، بۆیە شادێکی ١٨ کەسی هاوبەش لە "لیژنەی ئاشتیو برایەتی" و "کۆمیتەی ڕۆشنبیرانی ئاشتیخوازی سلێمانی" بەرەو شاری هەولێربوونەوەو لەوێ سەردانی مەکتەبی سیاسی حیزبەکانی: (یەکێتی نیشتمانی کوردستان، پارتی دێموکراتی کوردستان/یەکگرتوو، حیزبی شیوعی کوردستان، حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان، حیزبی ئاشووریی) یانکرد. لەم سەردانەدا سەرەڕای زیانەکانی شەڕو ناهەمواریێتی لەسەر دانیشتوانی کوردستان، بۆ دەرچوون لەو قەیرانە پێشنیاری بەستنی "کۆنگرەی نیشتمانی کوردستان" کرا، کە هەموو لایەن و کۆمەڵ و ڕێکخراوو کەسانی سەربەخۆی نیشتمانپەروەر هاوبەشی تیادابکەن..

٥/٢٩ شادێکی هاوبەش لە "لیژنەی ئاشتی وبرایەتی" و "کۆمیتەی ڕشنبیرانی ئاشتیخواز" بەشداری لەو کۆڕەدا کرد کە لەهۆڵی ڕشنبیرانی هەولێر، ٤٩ حیزب و ڕێکخراوی هەموو بەشەکانی کوردستان، بە مەبەستی هەوڵێکی هاوبەش بۆ ڕێگرتن لە

زیاتر تەنینەوەی شەڕەکەو پێکهێنانی "لیژنەیەکی ئاشتی" لەهەولێردا بەسترا.. بەهۆی تەقوتۆقێکی زۆرەوە کۆرگێڕان دواکەوتن و کۆڕەکەش زیاتر لە سەعاتێك دواکەوت و سەعات شەش و نیوی ئێوارە دەستپێکرد.. دوای خوێندنەوەی ووتارەکان، هەر لایەنە نوێنەری خۆی بۆ "لیژنەی ئاشتی هەلێر" دیاریکردو هەڵبژاردنی سەربەخۆکانیش خرایە ڕۆژی دواتر.

٧/٢١ سەعات ١٠ ئێوارە لە بارەگای ڕێکخراوی مافی مرۆڤ کە بارەگای "لیژنەی ئاشتی و برایەتی"شبوو، دەستەی بەڕێوەبەری لیژنە چاوی بە خاتو "هانیا موفتی" بەرپرسی فایلی عێراق لە "ڕێکخراوی ئەمنستی ئەنتەرناشناڵ . لێبوردنی گشتی نێودەوڵەتی"و "کاك هۆشمەند زەید عوسمان"ی ئەندامی هەمان ڕێکخراو کەوت. دوای بەخێرهاتنیان، سەبارەت بە بارودۆخی ئەو ڕۆژەو کاریگەرێتی شەڕە کاولکارییەکە بیروڕا گۆڕرایەوەو ئەوانیش بەچاکی ئیشەکانی لیژنەکەیان هەڵسەنگاندو پشتگیری خۆیان بۆ ئەمجۆرە کارانە نیشانداو گرنگیان بە سەربەخۆیەتی لیژنەکە دا..

٧/٢٣ لە ئەحمەدئاوا سەردانی بزووتنەوەی ئیسلامی کراو لەوێ چاویان بە بەڕێز "شێخ محەممەد ڕازی" ئەندامی مەکتەبی عەسکەریان کەوت و سەبارەت بەبارودۆخی ئەو کاتەو ناهەمواریێتی شەڕ قسەکرا.. هەر هەمان ڕۆژ لە هەڵەبجە سەردانی لقی سێو چواری پارتی دێموکراتی کوردستان/ یەکگرتوو کراو لەگەڵ بەڕێز عارف تەیفووری بەرپرسی لقی چوار باسی ئەو گرفتانە کرا کە شەڕ لە ناوچەکەدا هێنابوونیە ئاراوە..

٨/٢٢ کۆمەڵێکی چل کەسی سەردانی بەڕێز "مام جەلال"ی سکرتێری گشتی یەکێتی نیشتمانی کوردستانیان لە قەڵاچوالان کرد، بەو بۆنەیەوە دانیشتنێکی گەورە سازکراو ١٥ کەس، سەبارەت بەو شەڕە نەگریسە ڕاوبۆچوونی خۆیان دەربڕیو، پێشنیارەکانی لیژنەکەیان دوبارەکردەوەو پێیان لەسەر بەستنی کۆنگرەی نیشتمانی کوردستان داگرت، پاشان بەڕێز "مام جەلال" وەڵامی سەرجەم پرسیارو بۆچوونەکانی دایەوەو ئاواتی سەرکەوتنیشی بۆ لیژنەکە خواست..

٩/٢١ شادێکی ٢٥ کەسی لیژنەی ئاشتی وبرایەتی سەردانی هەولێریکرد، سەرەتا سەری لە بارەگای حیزبی "زەحمەتکێشانی کوردستان" دا، کە کرابووە بارەگای لیژنەی ئاشتی هەولێر، لەوێ چاویان بە بەڕێز "قادر عەزیز"ی سکرتێری حیزب و چەند ئەندامێکی مەکتەبی سیاسی حیزبەکە کەوت. شادەکە ئێوارەی ئەو ڕۆژە، چاوی بە دەستەی بەڕێوەبەری لیژنەی ئاشتی هەولێر کەوت، بەڕێز "عەبدولخالق زەنگەنە"

بەدووورودرێژی چۆنێتی دروستبوونی لیژنەکەی خۆیانی باسکردو هیوای خواست کە ئەم دوولیژنەیە ببێتە بەردی بناغەی بزووتنەوەیکی ئاشتیخوازانە لە سەرتاسەری کوردستاندا، هەمان داخوازیش لە کۆبوونەوە گشتییەکانی لیژنەی سلێمانیدا پێشنیارکرابوو، بۆیە پێشنیارەکە پەسەندکراو بڕیاردرا بۆ ئەو مەبەستە کۆبوونەوەی مانگانە، هەرجارەی لە لایەك ببەسترێ.. (بەداخەوە تەنیا دوو کۆبوونەوە، یەکێکیان لە سلێمانی و ئەوی دیشیان لە هەولێر بەستراو دواتر لیژنەی ئاشتی هەولێر پاشەکشەی کردو مەسەلەکە هەروا مایەوە!) پاشان هەواڵی کۆبوونەوەی ئەو ڕۆژەی لیژنەی باڵای ئاساییکردنەوەی بارودۆخەکەی ڕاگەیاند، کە بە ئامادەبوونی بەڕێزان "مەسعود بەرزانی"و "مام جەلال" لە پەرلەمان بەسترابوو، هەردووکیشیان ڕێککەوتبوون، لە ئاساییکردنەوەی بارودۆخەکەدا هەریەکەو سەرۆکایەتی لیژنەیەك بکات.. پاشان سەردانی "کارگێڕی بەرەی کورستانی"کرد، کە بەڕێزان "مەلا حەسەن - حیزبی شیوعی کوردستان، نازم عومەر- یەکێتی نیشتمانی کوردستان، دوکتۆر جەوهەر - زەحمەتکێشانی کوردستان" پێشوازی لیژنەکەیانکرد. لەوێش بیروڕا سەبارەت بە ئەرکی ئاشتیخوازان گۆڕرایەوە..

٩/٢٢ سەعات یانزەونیوی سەر لەبەیانی ئەو ڕۆژە سەردانی پەرلەمانکرا، لەلایەن بەڕێزان، "جەوهەر نامق سالم - سەرۆکی پەرلەمان" و "ڕشدی عەزیز - جێگری سەرۆك" پێشوازی کران، لیژنەکە خۆشحاڵی خۆی سەبارەت بەو بارە نوێیە دەربڕی کە لەو ڕۆژانەدا هاتبووە کایەوە، لەبارەی بەستنی کۆنگرەی نیشتمانیشەوە، کە یەکێك بوو لە پێشنیارەکانی لیژنەکەو کەچی بۆی بانگهێشت نەکرابوو، گازاندەی خۆی ڕاگەیاند. هەردوو بەڕێزیش بە دوورو درێژی باسی کۆبوونەوەکانی ڕۆژی پێشتری لیژنەی باڵای ئاساییکردنەوەی باری ناوخۆیان کردو سوپاسی ڕۆڵی هەردوو سەرکردە "مام جەلال و کاك مەسعود"یانکرد، هیوای گەورەشیان بە ئاکامەکانی ئەو کۆبوونەوانە هەبوو..

هەر لەو ڕۆژەدا لیژنەکە سەردانی مەکتەبی سیاسی حیزبی شیوعی کوردستانی کردو، لەلایەن بەڕێزان: "کەریم ئەحمە - سکرتێری حیزب"و "مەلاحەسەن - ئەندامی مەکتەبی سیاسی" و چەند ئەندامێکی تری مەکتەبی سیاسی و کۆمیتەی ناوەندییەوە پێشوازی کرا، وەك هەموو جارێکی دی پشتگیری تەواوی خۆیان بەرامبەر هەوڵەکانی لیژنەکە دەربڕی و هانیاندان کە لە ئەرکە پیرۆزەکەیاندا بەردەوامبن و کۆڵنەدەن..

دواتریش سەردانی بارەگای سەرکردایەتی حیزبی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان کراو لەلایەن بەڕێز "مامۆستا سەلاحەدین محەممەد بەهادین - ئەمینداری گشتی"یەوە

پێشوازی کرا، بەڕێزی لەووتەیەکی کورتدا پشتگیری تەواوی هەوڵەکانی لیژنەکەی کردو بەچاکی هەڵیسەنگاند، باسی ئەوەشیکرد کە ئەوان هەرگیز ئیمانیان بە چەك و شەڕ نییەو بیریش لەوە ناکەنەوە ڕۆژێك لە ڕۆژان، بۆ چارەسەری هیچ گیروگرفتێك پەنایان بۆ بەرن، بەبێ ناوبردن، دڵتەنگی خۆشی بەرامبەر بە هەڵوێستی لایەنە ئیسلامییەکانی ناو شەڕەکە دەربڕی..

سەعات چواری ئێوارەی هەمان ڕۆژ، لە سەلاحەدین سەردانی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان کرا، لەلایەن بەڕێزان "سامی عەبدولڕەحمان - ئەندامی مەکتەبی سیاسی" و خوالێخۆشبوو "فەڕانسۆ حەریری - ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی"یەوە بەگەرمی پێشوازیکران. سەرەتا ئەندامێکی لیژنەکە بەکورتی باسی هەوڵەکانی لیژنەکەی کردو خۆشحاڵی خۆشیانی بەرامبەر بڕیاری ئاساییکردنەوە دەربڕی. پاشان کاك سامی پشتگیری خۆیانی بۆ لیژنەکە نیشانداو گرنگی ئەمجۆرە بزووتنەوانەی لە ئاستی دنیادا باسکردو ئاواتی خواست لیژنەکە خۆڕسك بێت. لەوەڵامی ئەو بۆچوونەداو یەکەمینجار چاوپێکەوتنی ئەو بەڕێزەوە، ئەندامێکی لیژنە ئامانج و مەبەستەکانی دروستبوونەکەیی ڕوونکردەوەو ڕایگەیاند: کە دروستبوونی ئەم لیژنەیە لە سەرەتاوە بۆ هێنانەدی ئاشتی و تەبایی دروستبووەو تا لە تواناشیاندابێت، لەنێوان دوولایەنی شەڕەکەدا بەسەربەخۆیی دەمێنێتەوە. دواتر بە دوورو درێژی قسە لەسەر بارودۆخی ئەو ڕۆژە کرا..

هەر ئەو ئێوارەیەو لە سەلاحەدین سەردانی بارەگای بزووتنەوەی ئیسلامیکرا، لەوێش چاویان بە بەڕێزان "خوا لێخۆشبوو مامۆستا مەلا عوسمان عەبولعەزیز"ی ڕابەری بزووتنەوەو "مامۆستا عەبدولغەنی" ئەندامی مەکتەبی سیاسی کەوت و، سەبارەت بە ئاشتی و بارودۆخی ئەو ڕۆژەی کوردستان دووان، بەڕێز ڕابەری بزووتنەوە، هەمان ئەو پێشنیارەی بۆبوونە ئەندامی لیژنەی ئاشتی هەولێر کردبووی دووبارەکردەوەو، بایەخێکی زۆری بە ئەرکەکانی هەردوو لیژنە دا.

سەعات هەشتی هەمان ئێوارە لە هەولێرو لە بارەگای مەکتەبی سیاسی یەکێتی نیشتمانی کوردستان سەردانی بەڕێز "کۆسرەت ڕەسووڵ"ی ئەندامی مەکتەبی سیاسی و سەرۆکی حکومەت کرا. لیژنەی ئاشتی لەو سەفەرەیداو لەهەموو چاوپێکەوتنەکانیداو لای هەموو لاکان هەڵسوکەوتی ئەو کاتانەی سەرۆکی حکومەتیان بە چاکی هەڵسەنگاند، کە زیاتر وەك سەرۆکی حکومەت ڕەفتاریکردووە نەك وەك ئەندامی حیزبێك. خۆشحاڵی خۆشیان سەبارەت بە ئاساییکردنەوەی بارو دۆخەکە دەربڕی.. پێویستە ئەوەش بووترێ

که لەو سەفەرەدا دوو ئەندامی لیژنەی ئاشتی هەولێر بەشداری هەموو چاوپێکەوتنەکان بوون.

١٩٩٤/١٢/١٩دەستەی بەڕێوەبەری لیژنە، لەسەلاحەدین سەردانی بەڕێز کاك مەسعودیانکرد و جگە لە باسکردنی بارو دۆخی ئەو کاتەو هەوڵدان بۆ چەسپاندنی ئاشتی و زاڵبوون بەسەر کۆسپەکاندا، یاداشتێکی نووسراویشیان پێشکەش بە بەڕێزی کرد، کە تیایدا پێشنیارکرابوو تا لەسەر ڕۆژی حسابکردنی داهاتەکانی گومرگەکان ڕێکدەکەون، سلفەیەکی (١٠٠. ١٥٠) ملیۆن دیناری بە حکومەت بدرێ تا ئەرکەکانی خۆی پێبەڕێوەببات. بەڕێزیشی پێیڕاگەیاندین کە، ئێستا بەڕێزان "جەوهەر نامق"ی سەرۆکی پەرلمان و "فازیل میرانی" بۆ کێشەی داهاتەکان چوونەتە سەردانی بەڕێز "مام جەلال" و بەهیوان چارەسەری کێشەکە بکرێ..

١٩٩٤/١٢/٢٢ هەر هەمان کۆمەڵ، لە قەلاچوالان سەردانی بەڕێز "مام جەلال"یان کردو باری سەرنجی خۆیان ڕاگەیاندو، هەرچەندە بەگوێرەی ئەو بروسکانەی پەیتا پەیتا دەخرایە بەردەستی نیشانەی قەومانی شتێکبوو، بەڵام کۆبوونەوەکە هەر بەردەوامبوو و دواتر خۆی پێیڕاگەیاندین، لە شەقلاوە شەڕەو چەندجارێك تکای لە بەڕێز کاك مەسعود کردووە شەڕەکە ڕابگیرێ بەڵام بێسوودە..

<u>دووەم: ڕاگەیاندن:</u>

لیژنەکە بایەخێکی تایبەتی بە ڕاگەیاندنەکانی دابوو، تا لە ڕێیانەوە هەم هەوڵەکانی و هەم ڕای خۆی بەرامبەر بە ڕووداوەکانی ئەو ڕۆژگارە دەرببڕێ، بۆیە لیژنەیەکی کارامەی ڕاگەیاندنی پێکهێناو چەندین بەیاننامەو بانگەوازو کۆڕی تەلەفیزیۆنیو جەماوەری بەست، ئەمانەی لای خوارەوە گرنگەکانین:

١٩٩٤/٥/١٩ و بەدوای ڕاگەیاندنی ١٤/٥ی دامەزراندنی لیژنەکەدا، بانگەوازێکی بۆ جەماوەر دەرکردو باسی هەوڵەکانی خۆی تیادا کردو بەمجۆرەش کۆتایی پێهێنا:

> لیژنەکە داوا لە هەردوولا دەکات کە نیازپاکی بەرامبەر یەکتر دەربخەن و شەڕوپێکدادان ڕابگرن و، لە سەرانسەری کوردستاندا هەموو جۆرە دەستدرێژییەك بۆ سەر ماڵانی هاو وڵاتیان قەدەغە بکرێو، بارەگا داخراو و داگیرکراوەکانی هەردوولا بگێڕرێتەوە بۆ یەکتری، خەڵك، لە هەر لایەك بێ، بەپێی یاسا مامەڵەیان

لەگەڵدا بکرێو حکومەت لەبری میلیشیای حیزبی دەستبەکاربێ

...

٩٤/٧/١٤ لیژنەکە پرۆژەیەکی* بۆ چارەسەرکردنی قەیرانی حوکم لەکوردستان، ئامادەکردو، بەلیستی ناوی سەرجەم ئەندامەکانییەوە پێشکەش بە هەموو لایەنەکانیکرد، لەبەر گرنگی پرۆژەکە بە پێویستم زانی دەقەکەی لە خوارەوە بڵاوبکەمەوە:

پرۆژەی لیژنەی ئاشتیو برایەتی بۆ چارەسەرکردنی حوکم لە کوردستاندا

سەرکەوتنی ڕاپەڕینی ئازاری ١٩٩١و ڕامالینی دامودەزگا داپلۆسێنەرەکانی حوکمی دیکتاتۆری بەغدا لە بەشێکی زۆری کوردستانی عێراق دا، بارو دۆخێکی نوێی هێنایەکایەوەو ڕێگای بۆ لە دایکبوونی پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان خۆشکرد، وەك دەستکەوتێکی نەتەوەیی دیموکراسی بۆ گەلی کوردی چەوساوە لەسەر ڕێگای بەدیهێنانی ئامانجەکانی لە مافی چارەنووسی خۆیدا.

کاتێك کوردستان لە سوپاو دەزگاکانی تری بەعس پاککرایەوە، دڕندەترین دوژمنی گەلەکەمانمان بەزاند... وڵاتێکی کاولکراوو ئابوورییەکی داڕووخاو بوو. ئەو حکومەتە نیوە بە نیوەیە بەجێما کە لەپاش هەڵبژاردنی ئایاری ١٩٩٢ دامەزرێنرا.

یەکێتی نیشتمانی کوردستان و پارتی دێموکراتی کوردستان/یەکگرتوو کە ئەم حکومەتە تازەیەیان گرتە دەست. لەباتی پلاندانان بۆ ئاوەدانکردنەوەو چارەسەرکردنی باری پەشێوی ئابووریو چەسپاندنی شێوەیەکی دیموکراسیو شارستانیی نوێ لە بەڕێوەبردنی فەرمانڕەوایی کۆرپەی هەرێمدا.. ناکۆکیو ململانێ بۆ دەست بەسەرداگرتن و فراوانکردنی بازنەی دەستەڵاتەکانیان بوو بە ئەرکی سەرەکیی خۆیان و دیاردەی هەرە دیاری دواکەوتووانەی ناو کۆمەڵگای کوردستان و لە سەرتای ئایاری ئەمساڵدا بە تەقینەوەیەکی خوێناوی دژ بە بەرژەوەندیی گەلی کورد کۆتایی هات و قۆناغێکی نوێ لە جۆری پەیوەندیی ئەم دوو هێزە گەورەیەی بزووتنەوەی نەتەوەیی کورددا دەستی پێکرد. لە هاوپەیمانێتیی ستراتیژییەوە، جارێکیتر بوون بەسەنگەرگیر لە یەکتر لە شەڕێکی ناوخۆی بەربڵاودا.

---

*سوپاس بۆبرای بەڕێزم کاك "سەفوەت ڕشید"کە کۆپی دەقی پرۆژەکەو چەند بەیاننامەیەکی گەیاندمێ.

ئێمە بەشدارییەکی دڵسۆزانەمان بۆ ڕاوەستانی ئەم شەڕە کردو هەوڵی زۆرمان دا بۆ ڕێگاگرتنەبەری ئاشتیانەو دێموکراسییانەی چارەسەرکردنی ئەم قەیرانە پڕ کارەساتە.. ڕامان وایە تەنیا بە ئاشتبوونەوەی ئەم دوو هێزەو گەڕانەوەی پەڕلەمان و حکومەتی هەرێم بەهەمان شێوەی کارو هەمان پێکهاتەی ڕابردووی سەرنەکوتوو چارەسەری کێشەکە ناکاو دەبێتە هۆکاری پێکهەڵپژانێکی توندتر ئاڵۆزتر.

دەستنیشانکردنی هۆیەکانی ئەم ناکۆکییە، کە بە شەڕی ناوخۆ ئەنجامی هات و دۆزینەوەی ڕاستترین ڕێگا بۆ چارەسەرکردنێکی دیموکراسییانە، بە ئەرکی سەرشانی هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەر دەزانین لە پێناوی سەرخستنی ئەم ئەزموونەو بەرەو پێشبردنیدا.

لەم ڕوانگەیەوە.. لیژنەی ئاشتیو برایەتی چەند کۆبوونەوەیەکی پێکهێناو ئەندامەکانی بە درێژی لەم بارەی ئێستای کوردستان دووان و وەك بەشدارییەکی هەست بە بەرپرسیاری ئەم پڕۆژەیە دەخەنە بەردەم جەماوەری گەلەکەمان، هەتا لەگەڵ پڕۆژەکانی تری حیزب و ڕێکخراوو کەسانی نیشتمانپەروەردا هەڵبسەنگێنریێو سوودی لێوەربگیرێ.

بەستنی کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستانی

بۆ قووڵبوونەوەی نوێنەرایەتیی ڕاستەقینەی جەماوەری کوردستان و بەگەڕخستنی تواناو زانین و شارەزایی ڕۆڵەکانی گەلی کورد، کە پابەندی تەنیا پەنجا بە پەنجای سەرنەکەوتووی تاقیکردنەوەی پێشوو نەبێ، بەستنی کۆنگرەیەکی نیشتمانیی فراوان بە ئەرکێکی هەرە گەورە دەزانین بۆ چارەسەرکردنی قەیرانی حوکم و ڕێگاگرتن لە بەرپابوونی شەڕێکی ناوخۆی دی.

ئەم پرسیارەمان لە دایکبووی ڕۆژانی یەکەمی ناکۆکییە چەکدارەکەیەو ئەم بانگەشەیە بۆ یەکەمجار لەم لیژنەیەوە سەری هەڵدا.

پێشنیارمان بۆ پێکهاتنی کۆنگرەو بابەتەکانی باس و لێکۆڵینەوە تیایدا بەم جۆرەیە:

پێکهاتنی کۆنگرە

کۆنگرە لەم لایەنانە پێکبێ:

١. یەکێتی نیشتمانی کوردستان و پارتی دێموکراتی کوردستانی یەکگرتوو، هەموو حیزبەکانی ناو بەرەی کوردستانی.

٢. هەموو حیزبە نیشتمانپەروەرەکانی دەرەوەی بەرەی کوردستانی کە لە واقیعدا خەڵکیان لەگەڵدایە.

٣. نوێنەرانی کەمایەتییە نەتەوەییو ئاینییەکانی کوردستانی عێراق.

٤. نوێنەرانی ڕێکخراوە پیشەییو جەماوەرییەکان.

٥. کەسایەتییە نیشتمانپەروەرو سەربەخۆکان.

٦. نوێنەرانی مافی مرۆڤ لە کوردستاندا.

هەروەها بە پێویستی دەزانین نوێنەرانی ئەم لایەنانەش وەك چاودێر لە کۆنگرەکەدا ئامادەبن.

١. نوێنەرانی حیزبە کوردستانییەکانی هەموو کوردستانی گەورە.

٢. نوێنەرانی کوردەکانی دەرەوەی وڵات.

٣. نوێنەرانی کۆنگرەی نیشتمانیی عێراقیی یەکگرتوو INC

بابەتەکانی کۆنگرە

<u>یەکەم: دانانی دەستوورێکی کاتی تایبەت بە هەرێمی کوردستان کە ئەم مەرجانەی خوارەوەی تێدابێ:</u>

أ. دیاریکردنی جۆری پەیوەندی نێوان هەرێم و حکومەتی مەرکەزی لەسەر شێوەی سیستەمی فیدریاڵی.

ب . چەسپاندنی بنەما دیموکراسییەکان لەگشت لایەنەکانی بەڕێوەبردن و پەیوەندییەکاندا، بەتایبەتی لەبواری هەڵبژاردنی گشتیداو داننان بەوەدا کە گەل سەرچاوەی هەموو دەستەڵاتەکانە.

ج . دانپیانانی تەواو بە مافە بنەڕتییەکانی مرۆڤ و ئازادییە سیاسییەکان و سەربەستی گشتیو شەخسییەکان.

<u>دووەم: یاسای هەڵبژاردنی گشتی:</u>

لەبەر ڕووناکیی تەجروبەی ئەم چەند ساڵەی خۆمان و سوود وەرگرتن لە ڕێڕەوی بەرەو پێشچوونی ئەم سەردەمەی جیهاندا، بە پێویستی دەزانین:

أ. کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستانی، چاو بە شێوەی هەڵبژاردنی پێشوودا بگێڕێتەوەو بە وردیو قووڵی لە پەیڕەوکردنی جۆری هەڵبژاردن بکۆڵێتەوە، کامیان دەبنە ئەنجامی نوێنەرایەتی ڕاستەقینەی جەماوەر، جۆری دائیریی یا جۆری ڕێژەیی.

ئێمە لەکاتێکدا پەیڕەوکردنی هەڵبژاردنی دائیری بە چاکتر دەزانین، پێشنیاریش دەکەین کە ئەگەر زۆربەی ئامادەبووانی کۆنگرەکە جۆری ڕێژەییان هەڵبژارد، ئەوا دەبێ ٧٪ی هەڵبژاردنی ڕابردوو کەمبکرێتەوە بۆ ١٪.

ب . لەبەر نەگونجانی چەمکی ڕابەر لەگەڵ پێشکەوتنی سیاسیو کۆمەڵایەتی ئەم سەردەمەداو قوڵبوییو ئەرکی دەستەواژەی (سەرکردەی بزووتنەوەی ئازادیخوازی کورد)و نەگونجانیدا لەگەڵ واقعی ئەمڕۆی کوردستان و ئاواتەکانی دواڕۆژیشی، ئێمە داوادەکەین ئەو یاسایە لابرێ و نەمێنێو هەتا هەڵبژاردنی گشتیی داهاتوو دەسەڵاتی ڕابەر کە لە یاساکەدا هەیە بسپێردرێ بە لیژنەیەك بە سەرۆکایەتی ئەو دادگا دەستوورییەی لەم پڕۆژەیەدا پێشنیارکراوەو ئەندامێتیی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران.

سێیەم: دامەزراندنی حکومەتێکی فرەلایەنیی کاتی:

ئەم حکومەتە لە فراوانترین پێکهاتەی حیزب و ڕێکخراوو کەسانی تەکنوکڕات و سەربەخۆکان دابمەزرێو هەوڵ بدات هەتا هەڵبژاردنی تازەی چاوەڕوانکراو ئەم فرمانانەی خوارەوە جێبەجێ بکا:

١. دەستکردن بە سەرژمێریی دانیشتوان، بە پشتبەستن بە زانستی نوێو پسپۆڕی بەتوانا بۆ ئامادەکردنی هەل ومەرجێکی گونجاو بۆ هەڵبژاردنی گشتیو مەبەستەکانی تری بەرەوپێشبردنی کۆمەڵگای کوردستان.

٢ . کارکردنی بێ وچان بۆ دانان و جێبەجێکردنی پلانێکی پەلە بۆ گەشەپێدانی ئابووریی کوردستان و چارەسەرکردنی کێشەکانی زەویو ڕەنگڕشتن بۆ هێنانەدیی کشتوکاڵێکی سەرکەوتوو ئاوەدانکردنەوەیەکی سەرانسەریی کوردستان.

٣. چەسپاندنی سەروەریی یاساو دابینکردنی ئاساییش و پتەوکردنی دەسەڵاتی دادوەریو چاوگێڕانەوە بە پڕۆژە قانوونییەکانداو گۆڕین و لابردنی ئەوانەی بۆ قۆناغی ئەمڕۆ ناشێن.

٤. دامەزراندنی دادگایەك بەناوی دادگای دەستووریی باڵا، کە سەرپەرشتیی یاساو بڕیارەکانی حکومەت بکا.

٥. هەڵوەشاندنەوەی میلیشیاو لیوا تایبەتەکان و دەزگاکانی پۆلیس و ئاساییش و دامەزراندنەوەی سوپایەکی نیزامیی دوور لە دەسەڵاتی حیزبایەتی، لەسەر بنچینەی (تەجنیدی ئیجباریو تەتەوع) کە هەموو هاووڵاتیان بەیەك چاو تەماشا بکرێن و لەسەر هەمان بنچینە دەزگاکانی پۆلیس و ئاساییشیش دابمەزرێننەوە.

٦. چاوگێڕانەوە بە پێکهاتنی وەزارەتەکانداو دامەزراندن و لابردنی هەندێ وەزارەت و دروستکردنی پلەی وەزیری بێ وەزارەت بۆ بەڕێوەبردنی کاری تایبەتی.

٧. نەهێشتنی ئێستگەو تەلەفزیۆنی حیزبەکان و لەبریی ئەوانە دەزگایەکی ڕاگەیاندنی یەکگرتووی حکومەتی هەرێم پێکبهێنرێو ببەسترێ بە وەزارەتی ڕۆشنبیرییەوەو پێویستە پشتگیری تەواوی ڕۆژنامەو گۆڤارەکان بکرێو سەربەستیی تەواویان بدرێتێ.

٨. دانانی بنەمای سیاسیو قانونیو ئیداری بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی شارەوانی لە کوردستان دا.

٩. دامەزراندنی (مەجلیس خدمەو قیوای عامیلە) بۆ ڕێکخستن و پەیڕەوکردنی هەموو فەرمانەکان و باوەشکردنەوە بۆ بێکاران لەسەر بناغەیەکی دادپەروەرانە.

١٠. دامەزراندنی ئەنجومەنی پلاندانانی ناوەندی.

١١. دانانی بودجەی گشتیی حکومەت و ئاشکراکردنی بڕگەکانی.

١٢. ڕێکخستنی بازرگانیی دەرەوە بە شێوەیەك بەرژەوەندیی ئابووریی کوردستانی تێدابێو لایەنە دەسەڵاتدارەکان نەیخەنە ژێر دەستی خۆیان.

١٣. ئەنجامدانی پاکسازییەکی ڕاستەقینە لە دەزگاکانی حکومەتی هەرێمدا بۆ دوورخستنەوەی کەسانی دەستپیس و بێ توانا.

لە کۆتاییدا دەڵێین:

ئەگەر پارتی دیموکراتی کوردستان/ یەکگرتوو و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە خۆبوردنیان تێدابێو بەرژەوەندیی گەلی کورد بخەنە پێش دەستکەوتە حیزبییە تەسکەکانی خۆیانەوە... گەلی کورد لەم هەل و مەرجە مێژووییەدا کە بۆی هاتۆتە پێشەوە، زیاتر لە پێویست کادری سیاسیو ئیداریو پسپۆڕو زانای هەیەو کوردستان خاوەنی سامانێکی سروشتیی گەورەیە کە ئەگەر ڕێگای بەرەو پێشچوونێکی هاوچەرخیی زانستیانە بگرێتەبەرو لەباتی کاروانی ڕاکردن و بەجێهێشتنی کوردستان، ڕێو شوێن دابنرێ بۆ گەڕانەوەی کادرو زانای کورد لە دەرەوەی وڵاتەوە بۆ خاکی نیشتمان. بە هەموو دەتوانین لە کوردستانێکی ئازادو گەشەداردا خزمەتی گەلێکی تێرو پۆشتەو ئازادو بەرەو شارستانێتیچوو بکەین

لیژنەی ئاشتیو برایەتی

١٩٩٤/٧/١٤ سلێمانی

لیستی ناوەکان

١. محەممەد ئەمین حەسەن	ڕۆشنبیر
٢. تەها بابان	پارێزەر
٣. دوکتۆر فوئاد بابان	پزیشك
٤. سەفوەت ڕشید سدقی	پارێزەر
٥. فاروق مستەفا ڕەسووڵ	ئابووریناس
٦. دوکتۆر سەلاح عەلی ڕەشە	پزیشك
٧. فاتمە ئەحمەد عوسمان	لێکۆڵەرەوەی کۆمەڵایەتی
٨. مەحموود کاوە حەفید	خاوەن موڵك
٩. ساڵح محەممەدئەمین	نوێنەری مافی مرۆڤ
١٠. محەممەدشوان ڕەسووڵ	نوێنەری ح.شیوعی
١١. بەهمەن حسێن	نوێنەری زەحمەتکێشان
١٢. تاهیر ڕشید باباعەلی	نوێنەری ح.سۆشیالیست
١٣. عومەر ئەحمەد بەرزنجی	نوێنەری ی.ئیسلامی
١٤. قادر میرزاکەریم	نوێنەری بزووتنەوەی دێموکراسیخوازان
١٥. سەمەد محەممەد ئەمین	نوێنەری فیدراسیۆنی کرێکاران
١٦. فائق ڕەشید ئەحمەد	پارێزەر
١٧. لەتیف شێخ سەعید	حاکم
١٨. مەحمود بابان	پارێزەر
١٩. عەبدوللا سەید ئەحمەد	پارێزەر
٢٠. ئەکرەم بابان	پارێزەر
٢١. محەممەد شێخ ئەحمەد	پارێزەر
٢٢. نیهال سائیب	پارێزەر
٢٣. محەممەد سادق ئەحمەد	پارێزەر
٢٤. کەمال مستەفا قادر	پارێزەر
٢٥. جەمال محەممەد شەریف	پارێزەر
٢٦. ڕزگار محەممەد ئەمین	پارێزەر

٢٧. جەمال حەمە ساڵح	پارێزەر
٢٨. کەمال ڕەشید عەلی	پارێزەر
٢٩. چالاك تاڵەبانی	حقوقی
٣٠. عەبدوڵڵا زەنگەنە	ڕۆشنبیر
٣١. مەلا عەبدوڵڵا پەرخی	زانای ئایینی
٣٢. دوکتۆر نەوزاد عەتار	پزیشك
٣٣. دوکتۆر موەفەق محەممەدڕەشید	پزیشك
٣٤. دوکتۆر حیکمەت بابان	پزیشك
٣٥. دوکتۆر رەئووف ڕەحیم	پزیشك
٣٦. دوکتۆر عەبدولحەمید ئیبڕاهیم	پزیشك
٣٧. دوکتۆر عوسمان محەممەد	پزیشك
٣٨. دوکتۆر فەرەیدوون قەفتان	پزیشك
٣٩. دوکتۆر وەرزێڕ شاڵی	پزیشك
٤٠. دوکتۆر پێشڕەو محەممەدئەمین	پزیشك
٤١. دوکتۆر نزار سەیدا	پزیشك
٤٢. دوکتۆر نزار محەممەد تۆفیق	پزیشك
٤٣. دوکتۆر محەممەد جەزا نووری	پزیشك
٤٤. دوکتۆر فوئاد مەجید فەرەج	پسپۆڕی تووتن
٤٥. شەونم محەممەد غەریب	ئەندازیار
٤٦. ئەمیرە عەلی عەبدولقادر	پارێزەر
٤٧. نەسرین میرزا حسێن	مامۆستا
٤٨. چنوور سدیق عەبدوڵڵا	مامۆستا
٤٩. ئاواز عومەر عەلی	پارێزەر
٥٠. زەهاو جەمال	مامۆستا
٥١. حەسەن زێوەر	ئەندازیار
٥٢. محەممەد مەجید ڕەشید	ئەندازیار
٥٣. فەهمی تۆفیق	ئەندازیار
٥٤. مەحموود شێخ سەلمان	ئەندازیار

٥٥. ئەبوبەکر قادر	ئەندازیار
٥٦. محەممەد جەلال عەبدوللا	ئەندازیار
٥٧. کەمال محەممەد مستەفا	ئەندازیار
٥٨. حەمە سەعید حەمە عەلی	ئەندازیار
٥٩. محەممەد عەبدوللا ساڵح	ئەندازیار
٦٠. بەهمەن فائق	ئەندازیار
٦١. محەممەد زەکی خورشید	ئەندازیار
٦٢. عومەر مەحوی	ئەندازیار
٦٣. ڕزگار گوڵ باخ	ئەندازیار
٦٤. عومەر حسێن ئەحمەد	ئابووریناس
٦٥. مەحموود محەممەد قادر	ئابووریناس
٦٦. عەلی محەممەد عەبدوللا	بەڕێوەبەری بانق
٦٧. دڵشاد محەممەد حسێن	ژمێریار
٦٨. شێخ قادر شێخ تەها	متقاعد
٦٩. مەحموود حاجی محەممەد مەعرووف	پیشەساز
٧٠. عەبدوللا کەریم عەلاف	کتێبخانەی گشتی
٧١. نەورەس ئیبراهیم حەفید	خاوەن چاپخانە
٧٢. ع.ع. شەونم	شاعیر
٧٣. محەممەد شێخ حسێن بەرزنجی	شاعیر
٧٤. فوئاد تاهیر سادق	نووسەر
٧٥. عەبدوللا میدیا	ئەدیب
٧٦. محەممەد ساڵح سەعید	ئەدیب
٧٧. ڕەفیق فەتحوللا	ڕۆشنبیر
٧٨. هاوڕێ محەممەد کەریم	ڕۆشنبیر
٧٩. محەممەد ڕەئووف حەمەعەلی	ڕۆشنبیر
٨٠. سالار بەهادین	ڕۆشنبیر
٨١. باباعەلی بەرزنجی	ڕۆشنبیر
٨٢. عومەر عەلی ئەمین	هونەرمەند

٨٣. محەممەد حەمەسەعید حەسەن	هونەرمەند
٨٤. ئازاد جەمیل سائیب	پسپۆڕی کشتوکاڵ
٨٥. عەبدوڵڵا سەڕاج	پسپۆڕی کشتوکاڵ
٨٦. جەمال حسێن ئاغا	فەرمانبەر
٨٧. شەماڵ موفتی	سەرۆکی کوردستانێکی سەوز
٨٨. عەبدوڵڵا عەزیز	بەڵێندەر
٨٩. ئەمین شەوکەت	ژووری بازرگانی
٩٠. نەجمەدین ڕشید	پیشەساز
٩١. عومەر نووری	پیشەساز
٩٢. عەبدوڵڵا فەرەج سوسێ	بازرگان
٩٣. عەبدولعەزیز حاجی مەعروف	بازرگان
٩٤. فەوزی ڕەمزی مەعروف	مامۆستا
٩٥. فوئاد مەحموود عەبدوالکەریم	مامۆستا
٩٦. عەبدوڵڵا محەممەد ئەمین	سەرپەرشتیار
٩٧. فەهمی ئەمین عەزیز	مامۆستا
٩٨. ئەکرەم قەرەداخی	سەرپەرشتکاری پسپۆڕ
٩٩. خەسرەو مستەفا	سەرپەرشتکاری پسپۆڕ
١٠٠. ڕەئووف خەفاف	بازرگان
١٠١. عارف حاجی فەرەج	کاسب
١٠٢. مستەفا بەختیار	سەرتاش
١٠٣. محەممەد عەلی بەکر	بەڕێوەبەری ئامار
١٠٤. ئەنوەر ئیبراهیم ڕەشید	سەرپەرشتکاری پسپۆڕ
١٠٥. عارف کەریم	متقاعد

* * *

٩٤/١١/١ لیژنەی ڕاگەیاندنی ئاشتیو برایەتی، بەیاننامەیەکی سەبارەت بە چالاکییەکانی ماوەی پێشووی دەرکرد..

٩٥/٤/١٥ بەبۆنەی ئاگربەستی کاتی نێوان هەردوو لایەنی شەڕەوە بەیاننامەیەکی دەرکرد تیایدا هاتووە:

... هۆکارەکانی ئەم پێکدادانانە وەك چەندین جار ووتومانە ئەنجامی پێڕەوی نەکردنی دێموکراسی‌یەت و ناسەروەری یاساو گوێ نەدانە بە ڕای گشتی و مافی مرۆڤ و دانانی بەرژەوەندی تەسکی حیزبایەتی لە سەرو بەرژەوەندی نەتەوەیی‌یەوە بێگوێدانە ئەو زیانانەی کە دەیگەیەنێ بە دواڕۆژی گەلەکەمان...

ئێمە بەناوی خۆمان و هەموو ئەوانەی بەتەنگ ئاشتی و چارەنووسی گەشی نەتەوەکەمانەوەن داوا لە هەردوو لایەنە شەڕکەرەکە دەکەین کە ئەمە ئاگربەستی کاتی نەبێ و بەڵکو سەرەتایەك بێ بۆ ئاشتییەکی بنەڕتی نەك هەر لە نێوان ئەو دوانەدا بەڵکو هەموو حیزب و هێزە چەکدارەکانی تریشدا، ئەمە خواستی ڕاستەقینەی گەلەکەمانە کە ئەوان نوێنەرایەتیان دەکەن، ئەگینا نەوەی ئەمڕۆو داهاتوومان هەرگیز لێیان نابوورێ بۆ لە دەستدانی ئەم هەلە مێژوویە دەگمەنەی کە بۆمان ڕەخساوە...

١٩٩٥/٢/١١ لیژنەی ڕاگەیاندن، بڵاوکراوەیەکی بەناوی "ئاشتی و برایەتی"یەوە دەرکرد کە گەلێك باس و لێکۆڵینەوەی گرنگی لەخۆگرتبوو کە تێگڕا لە خزمەتی ئاشتیدابوون..

لێرەدا پێویستە ئاماژە بۆ ئەوەبکرێ کە ڕاگەیاندنەکانی حیزب و ڕێکخراوەکانی ناو لیژنە، بایەخی تەواویان بە بڵاوکراوەکانی دەداو لەتەلەفیزیۆن و رادیۆو ڕۆژنامەکانیانەوە شوێنی شیاوی خۆیان دەدرایە..

هەر لەو بوارەدا لیژنەکە چەندین کۆڕو سیمیناری تەلەفیزیۆنی بۆ ئەندامان و جەماوەر سازکرد، کە ئەمانەی خوارەوە گرنگەکانیانن:

لەو باوەڕەوە کە تەلەفیزیۆن ڕۆڵێکی گرنگی هەیەو پێویستە جەماوریش لە زۆربەی کارەکان ئاگاداربکرێن، بۆیە لە تەلەفیزیۆنەکانی "ئازادی" حیزبی شویعی و

"سۆشیالیست"ی حیزبی سۆشیالیستی کوردستانەوە چەندین کۆڕو مێزگرد بۆ ئەندامانی لیژنەکە سازکراو، باسی بارودۆخی ئەو ڕۆژگارانەو هەوڵەکانیان تیادا ڕاگەیاند..

١٩٩٤/٥/١٩ بۆ ڕوونکردنەوەی هەندێ لایەنی سەردانەکانی ١٦و ٥/١٧، بەڕێزان "بەهادین نووری، فاروقی مەلامستەفا، خوالێخۆشبوو حەسیب قەرەداخی شاعیر، تەها بابان" چاوپێکەتنێکی تەلەفیزیۆنیان سازکردو هەر ئەو شەوە لە تەلەفزیۆنەکانی ئازادی و سۆشیالیستەوە پەخشکرا..

٥/٣١ چاوپێکەوتنێکی تەلەفیزیۆنی بۆ بەڕێزان "فاروق مستەفا، دوکتۆر فوئاد بابان، فوئاد مەجید میسری، خوالێخۆشبوو ـ حەسیب قەرەداخی ـ شاعیر، ئەکرەم بابان" بەستراو تیایدا باس لە بارو دۆخی ئەو ڕۆژەو پێشنیارەکانی چۆنێتی چارەسەری قەیرانەکە کرا.. کارێکی واکرا کە لەکاتی پێویستداو بۆ کەناڵەکانی تەلەفیزیۆن چاوپێکەوتنی تری لەو بابەتانە سازبکرێت..

لە هۆڵەکانی ڕۆشنبیری و ژووری بازرگانی، چەند کۆڕێکی جەماوەریانە، بۆ بەڕێزان "فوئاد قەرەداخی" ئەندامی لیژنەو "دوکتۆر مەحمود عوسمان"و "عەبدولخالق زەنگەنە"ی سەرۆکی لیژنەی ئاشتی هەولێر سازکران.. لە١٩٩٤/٦/١٧یشدا بە هاوئاهەنگی لەگەڵ، "کۆمیتەی ڕۆشنبیرانی ئاشتیخواز"و "کۆمیتەی دژ بەشەڕو بەرگری لە ئازادییە سیاسییەکان" کۆڕێکی هاوبەش سازکرا، بەڕێز "عومەر دەروێش"ی هونەرمەندو ئەندامی "کۆمیتەی ڕۆشنبیرانی ئاشتیخواز" ووتاری هاوبەشی هەر سێ لای خوێندەوە، کە لیژنەیەکی شەش قۆڵی هاوبەش دایڕشتبوو.. پاشان خوشکە "فاتمە ئەحمەد عوسمان" ووتاری لیژنەی ئاشتیو برایەتیو، بەڕێزان "حەمە فەریق حەسەن"ی چیرۆکنووس ووتاری "کۆمیتەی ڕۆشنبیرانی ئاشتیخواز"و "فەرەیدوون" ووتاری "کۆمیتەی دژ بەشەڕو بەرگری لە ئازادییەسیاسییەکان"یان خوێندەوە. دواجار وەڵامی پرسیاری دانشتوان درایەوەو کۆتایی بەو کۆڕە هێنرا.. ڕۆژی دواتریش واتە ٩٤/٦/١٨کۆڕێك بۆئەندامێکی بێکارانی هەولێر سازکرا کە کۆمیتەی دژبەشەڕ دەستنیشانیکردبوو، بەدوای ئەودا دەبوا چەند پارچە شیعرێك بخوێنرایەتەوە، بەڵام زۆربەی لایەنگرانی کۆمیتەی ناوبراو هۆڵەکەیان چۆڵکرد، کە ئەوەش بووە هۆی دواخستنی ئەو بەشەی کۆڕەکەو تێکچوونی هاو ئاهەنگی نێوان هەر سێ کۆمەڵەکە..

هاوئاهەنگی لیژنەو دوو کۆمیتەی ناوبراو تەنیا کۆڕبەستن و سەردانی لاکان نەبوو، بەڵکو گەلێك چالاکی دژ بەشەڕیشی لەخۆگرتبوو: بڵاوکردنەوەی پۆستەراتی دژبەشەڕ بە شوێنە گشتییەکانی شاردا، ئیمزا کۆکردنەوە لەدژی شەڕو... هتد

دارایی لیژنە:

لە سەرەتای دامەزراندنی لیژنەوە، هەموو ئەندامان بەڵێنی کۆمەکی تەواوی لیژنەکەیان داو، تا دواڕۆژی کارەکانی باری داراییان لە ئەستۆگرت.. خەرجی لیژنەکە جگە لە سەردان و پێویستییەکانی ڕاگەیاندن و مانگانەی یەك دوو بەردەست شتێکی تر نەبووە، ڕاستە ئەوەش بۆ ئەو ڕۆژە کەم نەبوو، بەڵام سەرجەم ئەندامانی لیژنە لەو ڕووەوە درێغییان نەکردووەو، تیایاندابوو بەتەنیا بەشی زۆری خەرجەکانی دابیندەکرد..

دەرئەنجام:

ئەگەرچی نەتەوەی کورد بە هەموو چین و توێژێکییەوە، لە دەرەوەو ناوەوە، بەخۆی و دۆستانییەوە هەوڵێکی زۆری بۆ بەرگرتنی شەڕە نەگریسەکە دا، هەوڵەکانیش جاروبار کاریگەرێتییان هەبووە، بەڵام بەداخەوە شەڕ چەند ساڵێکی خایاندو خوێنێکی زۆری لاوان و توانایەکی باشی گەلەکەمانی بە فیڕۆ دا، بەڵام کورد ووتەنی "زەرەر لە نیوەی بگەڕێتەوە"، بەو هیوایەی جارێکی دی، پشتی هیچ باوك و برایەك نەشکێ و سکی هیچ دایکێکی هەش بەسەری ئەو نەتەوە کڵۆڵە نەسووتێ، کە بە دەیان جۆرە چەکی بێبایەخی کوشندەی تیادا تاقیکرایەوەو، کارەساتی وایان بەسەرهێنا، کە لە نیوەی دووەمی سەدەی بیستەمدا، لە دڕندەییدا بێوێنەبووە. خاکی کوردستان بەڕادەیەکی وا خەڵتانی خوێنکراوە، کە ڕەنگە ڕۆژێك بێ، کانی و سەرچاوەکانی لەبری ئاو خوێناویان لێهەڵبقوڵێ، ئەوساش لەناوبردنی دانیشتوانەکەی پێویستی بە کیمیاوی و ئەنفال و شەڕی خۆکوژی نابێ‌و، هەر تینوێتی کوێریان دەکات و دەشیانتاسێنێ.. ئەو هەموو کارەساتە دەهێنێ و پێویستیشە، ئەگەر بەرهەمێکی لێبکەوێتەوە ئەوا بۆ سەرجەم دانیشتوانی کوردستان بێت و گەلەکە بەسەر پلەی جۆراوجۆردا دابەشنەکرێ‌و حیزبایەتی نەکرێتە بنەمای نیشتمانپەروەرێتی. وەك چۆن وێرانکردنی گوندو ئەنفالکردنی ئەو سەدان هەزارکەسە، گوێی بە حیزبێتی‌و ناحیزبێتی کەسیان نەداو تەنیا کوردێتییەکە بەسبوو کە جامی غەزەبی ژینکوژان بەسەریانا قڵپبکرێتەوە، ئاواش خێروشەڕی ئەو بارە نوێیە بە یەکسانی هەموان بگرێتەوە،

نەك بەو شێوەیەی ئێستا، كە بەشێك لە مڕیدا پەنجە لە قوڕگی وەردا تا شتێكی بهێنێتەوەو زۆربەشی لەتاو برسێتیو نەبوونی سك هەڵگووشێو ڕێی هات و نەهاتی هەندەرانیش بگرێتەبەر.. بەهیوام ئاشتی ئەمجارەش بەرگوللەی وێڵ نەكەوێو باڵ بەسەر خاكەكەدا بكێشێو هەوڵی ڕاستەقینەی واش بۆ چەسپاندنی بدرێ كە دڵی دۆستانی كورد خۆش و چاوی دوژمنانیش كوێربكات..!

٢١ ی حوزەیرانی ٢٠٠١
دێڵفت/ هۆڵندا

سەرنج: ئەم ووتارە لە ژمارە ٧ی ساڵی ٢٠٠٢ی باسكاردا بڵاوكراوەتەوە.